

Půjdeme na kázání

Jaký je rozdíl mezi farářem a kazatelem? Podle názvu v tom, že farář pečuje o svůj okrsek působnosti daný kostely a věřícími, kteří se v nich scházejí. A kazatel káže. Nejprve ten farář: Jak farnost v dnešních podmínkách chápu já, pak je to odpovědnost za obec, město jako celek. Řeknu to příkladem: Dávno kostely nejsou jen výlučným majetkem církví. Často byly po listopadu tím prvním, co se opravovalo, protože jejich věže ční vysoko a vytváří siluetu města. Byla by ostuda, nechat takovou věc otlučenou, tak starostové mluvili o potřebě oprav a zastupitelstva s nimi v čele hlasovala o finančních příspěvcích - víra, nevíra. Stavby kostelů podporují i evropské fondy, jde přece o záchranu dědictví. Kostely zůstávají v našem uspořádání majetkem církví, ale přesně vyjadřují to, co tvrdím: Farnost je více, než hlouček věřících a majetek spojený s kultem.

Proto se faráři mají starat o stabilitu komunity, nabízet poradenství a dělat mlčící ucho politikům. Nevkládat se do politiky, ale starat se o to, aby politici přežili a modlit se za jejich domovy a děti v nich. A to bez rozdílu politické příslušnosti. Faráři to někdy chápou tak, že dělají krojovaný doprovod u hasičských stříkaček a obecních praporů. Budiž, ale ten kroj není třeba, vždyť posvěcujeme dobrým slovem a můžeme přispět modlitbou a přáním, za který stojí Boží požehnání. Farář nemá zneužívat svou pozici k politikaření, snad by ani neměl být v zastupitelstvu, tedy volen do veřejných funkcí. Pokud ano, tak ať se vzdá své úlohy faráře ve farnosti. To nejde dohromady. Zpovědní tajemství, jak já říkám mlčící ucho, a opatrnost v jakémkoliv náznavu či radě, úzkostlivá nestrannost, to je výsada i těžká řehole. Ale je schůdná.

Snad jen pár slov k tomu, že se farářská role snižuje na úlohu sociálního pracovníka. To je také zúžení, dnes běžné, ale asi nesprávné. Předně si sociální péči nechal stát, kterému všichni přispíváme. A když je to tak, tak se stát musí starat nejenom v úředních hodinách, ale s nasazením. Má na to dost peněz, vzdělané lidi a může je motivovat, aby sociální péči rozšířili. Farář samozřejmě sociálně cítí, pokud slouží evangeliem. V nejlepším případě je v čilé spolupráci s tím státem. Někdy soutěží o větší výsluní a příspěvky lidí charita a stát. To je zbytečné, obě součásti služeb by měly by kooperovat.

Kazatel je zase tím, kdo vystupuje na kazatelnu a káže. Je to služebník Slova. Oficiální pojem v Církvi bratrské „kazatel správce sboru“ ale naznačuje, že kázání není jeho výlučnou prací. Správce sboru v lidech vyvolává představu, že se stará o dům. Někdy to tak je, ale nemá to tak být naprosto obecně, to je jednoznačná chyba. Podle autorů toho slova „správce sboru“ by se měl starat výlučně o hlouček věřících, což mohlo platit v sektě, ale ne dnes.

Ještě jeden pohled. V liturgiích některých církví je znát, že kázání je přívěskem, vlastně na něm nezáleží a je dokonce zbytné. Stačí číst evangelia. Takové vnitřní boje si vede třeba římská církev. Má to těžké, protože její papež je vynikajícím kazatelem. Jiní zase vstup s kázáním po čtení textů považují za příležitost k moralizování či vysvětlování katechismu. Co se dělá a nedělá, jaké úkony jsou vhodné a jaké ne.

Na druhé straně je v jiných společenstvích znát, že všechno mimo kázání je navíc. A pokud mají písně, atmosféra, světla, technika a zvuk nějaký úkol, pak jen zvýraznit kázání. To je ale také bída. To vám byla za mých mladých let byla společenství, kde se chléb lámal a víno podávalo jen o velkých svátcích, třeba třikrát za rok. To také nechápu.

Nakonec je část společenství, kde se kazatel pohybuje od baviče až po tlučhubu. Působivým hlasem, který rozpoznáte podle charakteristického ztišení poslední slabiky slova vydechuje slova v jakémsi oduševnělém rauši. Vemlouvá se do lidských životů dost často plytkými frázemi, které napovídají, že si biblický text ani pořádně nepřečetl. Jiný zase naprosto lidovou skladbou slov plácá věroučné pojmy tak, jak si je lidé pamatují a jen jim potvrzuje, že o nic moc nejde a potřebují jen každonedělní šou. Bibli má jako odrazový můstek, stačí jeden citát - ač knihu drží v rukou a mohl by zalistovat, říká - tam někde to je - a nepřečte to. Není čas, to by nikoho nebavilo. Ale on musí lidi bavit, proto kašle na gramatiku - natož na řečnické umění. Mává rukama, odmítá se učit gesta, která spojují a zvýrazňují slova. Poslední dobou se hodí i svatý hněv, takže křičí a rozzlobeně hraje na radikální noty.

To je hloupé. Z jeho projevu čouhá nepřipravenost a lenost, ve které posluchače jen utvrzuje. Hlavně se tím podporuje lidová přirozenost, které spočívá v částečné blbosti, která prý Čechům sluší.

Jak káže kazatel v dopisu Hebrejům? Je to laciný plebánek na kazatelně, který se navlékl do ne-padnoucích sukni? Ne. Je to kazatel, který se nebojí chovat tak trochu jako učitel. Stanoví si hlavní téma a k němu skládá argumenty. Hlavní téma první kapitoly listu Hebrejům je jasné: Ježíš je vyšší než anděl. A to takovou měrou, jakou je převyšuje svým jménem (1:1-4). A význam toho Ježíšova jména dokládá několika způsoby, za něž se nemusí stydět, protože už zazněly v biblických textech, které zacituje. A pozornému posluchači z řad Hebrejů tam vždy cinkne paměť, protože jsou to skutečnosti překvapivé. A hlavně použitelné v obyčejném životě. Tam jsem se v popisu kazatelského umění nedostal. Kázání má člověka nejen informovat, ale také dovést k jednání, potvrdit určitá stanoviska a povzbudit jej, protože na to, co slyší, nikdy nebude sám.

Už jsme si minule řekli, že texty z Bible nevyloží, neargumentuje, nemá na to čas, ale citlivě je skládá a jemně komentuje. Posluchačům v tomto případě nepomáhá nábližkami, ale předpokládá, že dávali pozor při náboženství. Cituje totiž bez uvedení zdroje a předpokládá, že pokud se mylí, jeho posluchač okamžitě vystartuje a bude namítat, že uvedená slova slyšel někde při řeči o andělech.

Předně se pisatel dopisu Hebrejům věnuje pojmu Mesiáš. Ježíš je Mesiáš! Slyšel někdo, že by se tak říkalo nějakému z andělů? Kterému kdy něco takového řekl Bůh!? Ví to někdo? Ne. Naopak: **„Ty jsi můj Syn, já jsem tě dnes zplodil!“ A jinde se praví: „Já mu budu Otcem a on mi bude Synem.“** Nejprve uvedl citát ze Žalmu. A aby necitoval celý mesiášský žalm, což by jistě mohl, dá jeden verš (2:7). A pak přidal slova o synu krále Davida, jako Mesiášském králi z 2. Samuelovy (7:14). Zase jen výňatek, ač by mohl víc. On chtěl ale cinknout, jen prozvonit celé to bohatství. Prorocká Nátanova slova Davidovi náš kazatel v Listu Hebrejům výslovně spojil s Ježíšem, ač jsou nasměrována na Šalomouna a celou davidovskou dynastii: **„Já mu budu Otcem a on mi bude synem. Svoje milosrdenství mu neodejmu, jako jsem odňal tomu, který byl před tebou. Ustanovím jej ve svém domě a ve svém království navěky. Jeho trůn bude navěky upevněn.“** (7:13n) Tak představuje Masiáše, který je nad anděly.

Pak si vezme další téma, které známe pod pojmem následník trůnu. Ježíš je v původním výrazu *prototokos*, prvorozený, což je daleko více, než první v řadě následnictví, jak to počítáme v pozemských dynastiích. Po Ježíšovi není žádný následník. Opět je to proroctví ze Žalmu vázané k Davidovi: **„On mě bude vzývat: ‚Tys můj Otec, můj Bůh, moje spásná skála,‘ a já ho učiním prvorozeným, nejvyšším nad králi země. Svoje milosrdenství mu zachovám věčně, věrně dodržím svou smlouvu.“** (89:27-29) To zní jako od sudiček nad kolébkou. Ale tato slova se nevážou k narození, spíše k tomu, co následuje po utrpení - vážou se ke vzkříšení, k nanebevstoupení a panování u Otce.

A právě teď se zase projeví původní téma. Ježíš je více, než anděl. A právě: Andělé se Ježíšovi klanějí. To si autor zacituje text knihy Deuteronomium 32:43, který známe jen z ohlasů a potvrdil jej až kumránský nálezník (4Q32). Snad jej může volně potvrdit i Žalm 97:7. A kontrast ještě roste popisem podstaty andělské práce: **„Jeho andělé jsou vanutí větru a jeho služebníci plápolající oheň.“** (Žalm 104:4) Anděl je jako vítr a oheň, silný, účinný, ale pomíjivý. Andělští liturgové, služebníci ducha jsou tu ještě jednou v závěru kapitoly ve 14. verši A oproti tomu je Syn králem navěky: **„Tvůj trůn, Bože, je na věky věků a žezlo práva je žezlem tvého království. Miluješ spravedlnost a nenávidíš nepravost, proto pomazal tě, Bože, Bůh tvůj olejem radosti nad všechny tvé druhy.“** (Hebrejům 1:7-9) A tady vidíme, jak si pisatel dopisu Hebrejům jemně přiohnil tvrzení ze Žalmu. To on smí - on přece káže, nevykládá.

Žalm totiž opatrněji zpívá: **„Tvůj trůn je božský na věky věků!“** (Žalm 47:5a) Autor dopisu Hebrejům má jasno včetně oslovení. Pro něj je Ježíš Bohem! Zavonělo tu tajemství obsažené v Trojici. Opravdu káže více, jak to vidí v optice Nové smlouvy, proto potvrzuje svá slova ještě jednou, aby bylo jasno, že se nespletl s oslovením „Bože“, tak dodává: **„Miluješ spravedlnost a nenávidíš nepravost, proto pomazal tě, Bože, Bůh tvůj olejem radosti nad všechny tvé druhy.“** (Hebrejům 1:9)

Už jste ztratili nit? Ano, a kazatel se tak zhlédl v textu, že zapomněl přidat nějaký vtíp, aby získal ještě zbytek pozornosti, kterou máte připravenou? My nejsme zvyklí na biblická kázání, respektive

neumíme spolupracovat, Bibli si povětšinou nenosíme a klimbáme, protože noční sledování filmů nás zmáhá. Ten hebrejský kazatel si vychutnával vtip právě v tom, jak mu to všechno zboží poskládané ze žalmů hraje dohromady. Nám už to tak nepřijde, ale složit dohromady mesiáše, Krista pomazaného, prvorozeného či následníka trůnu, to mu přišlo nosné a dobré. Nám pochopitelně asi ne, protože nejsme Hebrejové, netrpíme nedostatkem jistoty dané autoritou. To kázání nás nemohlo chytnout jako ty, kteří byli prvními adresáty.

My jsme chodívali k Týnu, tam v kostele Panny Marie kázával Jiří Reinsberg. A to se říkávalo: „Pojďme na kázání, jdeme se nechat urazit...“ Trochu hubatý, vtipný a břitký kazatel skutečně nebral ohledy. Ale pomohl nám přežít socialismus, nakrmil nás skutečností a vzdělaností. Kdekdo z nás se pak stal vyznavačským křesťanem - a možná kazatelem.

Proto je pro dnešního kazatel zcela správné, když nepopisuje davidovskou dynastii, když se nerýpe v podstatě královského pomazání, ale vytrvale odskakuje k pomíjivosti existence služebníků a k pevné autoritě Boží. To je i dnes aktuální. To se z tohoto textu dá dnes kázat. Nejen padlí politici, padlí andělé, ale i dobří politici, lídři a umělci jsou jako služebníci větru a ohně. Odvanou a mizí. A mají se tak i sami chápat. Jen Pán Bůh, na kterého si pan prezident klidně může hrát, ale nikdy jím nebude; jen ten Pán Bůh je navěky!

Otázky pro diskusi:

1. Jsou dnes třeba faráři? A proč? A proč se učit kázat a pracovat na obsahu i formy. Bude v dnešním světě ještě místo na kázání?
2. Proč nás tak nudí hledat odkazy v Bibli. Je to skutečně jen pro Hebreje a pro nás už ne? Proč Ne a v opačném případě: Proč Ano?
3. Dopis Hebrejům je hned od začátku velmi ostře politický. Mají být dnešní kázání o veřejných věcech?